

XORNADAS DA ECONOMÍA SOCIAL EN GALICIA 22 E 23 DE DECEMBRO DE 1995 FEDERACIÓN DE COOPERATIVAS SINERXIA

A Federación de Cooperativas Sinerxia organizou os días 22 e 23 de decembro de 1995 unhas xornadas da economía social, na sede de Agaca, en Santiago. As xornadas pretenderon dar ocasión para discutir entre cooperativistas unha serie de cuestións, en buscar ocasión de tratarse e intercambiar experiencias e en formular obxectivos. O calendario foi proposto por Ana Lorenzo Vila, socióloga e Presidenta da Asociación Para a Economía Social, e trataba de aproveitar as reflexións sobre a experiencia dos cadros cooperativos e mais os catro estudos encargados pola Dirección Xeral de Relacións Laborais e entregados nese ano 95.

As Primeiras Xornadas de Economía Social en Galicia organizadas pola Federación Sinerxia¹ formuláronse como un espazo de discusión sobre a situación actual das empresas da economía social na nosa comunidade, un intento de profundización e análise nas problemáticas que condicionan o desenvolvemento e o crecemento destes proxectos e unha busca colectiva dos horizontes para a consolidación e a medranza deste sector.

O venres 22 contouse coa aportación de dous equipos de investigación que veñen traballando desde hai anos na economía social galega: o equipo de investigación da APES, dirixido por Iago Santos, e o do IDEGA, dirixido por Manuel Xordán. As presentacións e o debate desenvolvéronse a partir dos seguintes catro eixos temáticos: tecnoloxía e organización da produción; cultura organizativa; financiamento; e marco orgánico-loxístico.

O sábado 23 abriuse un debate entre os asistentes e destacadamente entre os representantes das unións e asociacións de cooperativas: Miguel Filgueira, presidente da Federación Sinerxia e da UCETAG; Uxía Camaño, presidenta da UGACOTA, Hixinio Mougán, director xerente de AGACA; e Ana Lorenzo, presidenta da APES.

1.- A Federación de Cooperativas Sinerxia (con sede na rúa S.Xulián, 14, 36002 de Pontevedra, e teléfono 986-862370) é unha organización profesional de carácter federativo e de ámbito autonómico, constituída para a coordinación, representación, fomento e defensa dos intereses dos seus asociados. Este resumo das xornadas foi realizado por Ana Lorenzo Vila.

XORNADA PRIMERA. Venres 22.

Para inaugurar as xornadas, contouse coa presenza de D. Manuel Otero Raña, Subdirector Xeral de Emprego da Consellería de Familia, Muller e Xuventude. Na súa intervención presentou a política de emprego que está a levar o goberno galego, facendo incidencia no sector da economía social como un dos elementos clave da súa política: "Hoxe impóñense os valores da Economía Social, de liberdade, de igualdade, de solidariedade e participación. Para montar unha empresa, sobre todo en traballos colectivos, imponse a participación e a solidariedade. Isto implica ceder e ó mesmo tempo responsabilizarse no traballo. A Xunta de Galicia aposta pola Economía Social porque, sen lugar a dúbida, contribuirá a unha substancial mellora na asignación de recursos, da distribución da renda e, sobre todo, ademais de ser unha alternativa fronte ó desemprego, pensamos que efectivamente é de onde vai saír o repunte económico; vaixe dar un auxe económico a través deste sector."

1. Tecnoloxía e organización da produción.

En torno ó primeiro bloque temático proposto, a tecnoloxía e organización da produción, tentáronse resolver as seguintes cuestións:

- ¿Que condicións teñen as cooperativas e as Sociedades Anónimas Laborais de información, de acceso e de dimensión para incorporar novas tecnoloxías?
- ¿Como se resolve a opción estratéxica produto-mercado de cara a situarse en franxas de alto valor engadido?
- ¿Como se incorporan as novas formas de organización do traballo (frito do chamado postfordismo): círculos de calidade, traballo grupal, etc., e como repercuten na autoxestión?

Manuel Xordán: A primeira cautela é a de diferenciar entre a variedade de situacións dentro das SS.AA.LL. A maior parte delas pertencen ó sector servizos e caracterízanse por seren intensivas en traballo relativamente cualificado, están moi apoiadas no capital humano e non contan apenas con tecnoloxía física. Un tercio das SS.AA.LL. están implantadas no sector industrial. Máis ou menos a metade destas son fillas da crise e caracterízanse por contar cunha maquinaria bastante obsoleta e polas súas dificultades de capitalización. A outra metade son empresas pequenas e con tecnoloxía moi estándar.

Henrique Vázquez: A maior parte das SS.AA.LL. galegas teñen seis traballadores ou menos. Falar de novas tecnoloxías aquí é inapropiado. Do que si podemos falar é de que tentan anova-lo seu equipo productivo na medida en que lles é posible. E, en todo caso, máis ca anovamento o que se da é unha imitación de tecnoloxía.

Iago Santos: Moi poucas empresas da economía social incorporan novas tecnoloxías, novos procesos e novos produtos. Por unha parte existe unha re-

nuencia entre os socios das cooperativas ó redimensionamento da empresa, renuencia que bloquea iniciativas de anovamento da xerencia. Probablemente nas empresas autoritarias hai unha maior autonomía entre a decisión xerencial e os traballadores, polo que hai máis capacidade de levar adiante proxectos. Tampouco se conta sempre coas axudas necesarias da Administración. Por outra parte, para incorporar novas tecnoloxías as empresas teñen que ter unha gran dimensión ou optar a algún tipo de asociación de investigación. Este tipo de asociacións son escasas en España.

Pero hai que sinalar que as empresas da economía social son moi anovadoras desde moitos puntos de vista. Un exemplo disto é a Cooperativa de Marisqueo Ría de Arousa. Outro son as cooperativas de ensino que en moitos puntos do Estado foron as impulsoras da reforma educativa. Nas empresas non anovadoras moitas veces dase un medo ó cambio, pero noutras moitas acumúlase unha experiencia de demasiado esforzo frustrado por unhas malas condicións de acollida, o que xera un desgaste e unha renuencia. Hai tamén que sinalar que moitos proxectos cooperativos anovadores e exitosos perviviron, pero baixo outras formas xurídicas non encadradas na economía social, e aínda permanecen como proxectos colectivos. É frecuente que a forma inicial cooperativa, ante un momento de expansión sexa cambiada pola de Sociedade Limitada, xa que o grupo promotor se pecha en sí mesmo e acóllense novos traballadores baixo contratación.

Manuel Xordán: A dimensión das SS.AA.LL. en Galicia é pequena. Confórmanse xeralmente a partir dun pacto entre catro, cinco ou seis traballadores, un pacto que acostuma estar absolutamente pechado, no que se poñen en xogo as expectativas de toda a xente. Unha decisión de investimento, en detrimento moitas veces dun reparto do retorno, no caso das cooperativas, ou dunha subida salarial (cando normalmente mantéñense en condicións salariais baixas), pode producir tensións entre os socios, porque cada un ten distintas estratexias de cara ó anovamento, ó investimento e ó futuro da empresa. Alterar ese mundo e ese pacto é moi complicado.

Miguel Filgueira: Eu penso que facer investimentos en cooperativas é máis dificultoso, sobre todo polo tema da formación. Os socios son grandes especialistas no traballo que desenvolven, pero non o son para nada na xestión da empresa. Moitas veces queren acapara-lo proceso e decisión no campo da xestión empresarial para o que non están cualificados. Unha das dificultades é a falta de formación.

Mar: Creo que as condicións de posibilidade de anovamento van máis alá da forma xurídica. Habería que analiza-lo sector, o número de traballadores, o nivel educacional e de formación tanto para a xestión empresarial como sobre o funcionamento cooperativo. Serán estes factores os que expliquen o bo ou mal funcionamento dunha empresa, entre eles o menos relevante é que sexa unha cooperativa, unha SAL ou outro tipo de empresa. Con respecto á miña experiencia, non sempre se da unha clara resistencia ó cambio. Non se trata de

que a xente non queira cambiar, investir e mellora-la capacidade tecnolóxica, senón simplemente de que non teñen recursos económicos que investir.

Iago Santos: Un noventa por cento das cooperativas carecen de estratexias de medranza. Isto fai pensar que non é tanto unha carencia de recursos como que simplemente non se marcan este fin. Isto dáse nun número importante, pero non en tódalas cooperativas. Hainas que teñen unha situación tecnolóxica moi superior ás súas homólogas capitalistas.

Manuel Rivera: É importante distingui-lo tipo de tecnoloxía da que estamos a falar: tecnoloxía que abarata produtos e tecnoloxía que reduce postos de traballo. En cooperativas agrarias vin como se asumía unha nova tecnoloxía de ordeño, pero se rexeitaba unha nova fábrica de pensos que eliminaba moitos postos de traballo.

Iago Santos: Con respecto ás SS.AA.LL., aínda que se falara aquí de que só o 15% delas son fruto da transformación de empresas en crise, hai que sinalar que probablemente estas trinta ou corenta empresas son as de maior dimensión e se atopan en mellores condicións con respecto á tecnoloxía. As que proveñen de escolas taller ou de outras múltiples xénese teñen moitas menores posibilidades de acertar cunha política de anovamento porque carecen dos coñecementos que proporciona a experiencia tanto da tecnoloxía como da produción como do sector industrial mesmo.

2. Cultura organizativa.

Formuláronse as seguintes cuestións en torno a este tema:

- ¿Cales son os referentes organizativos cos que funcionan as cooperativas e SS.AA.LL.: familia, empresa autoritaria, asociacións...?
- ¿Como unha fórmula democrática alberga tipos de relación e pautas de toma de decisións autoritarias?
- ¿Como poden artellarse nas empresas da Economía Social os principios de igualdade contidos na propiedade común e os principios de diferenciación funcional necesarios para a marcha productiva e a presenza nun mercado competitivo? ¿Que tipo de fantasías se elaboran sobre o significado da cooperación e como se traducen na asunción da diferenciación?

Iago Santos: A familia funciona como referente moitas veces. Nas agrarias a comunidade parroquial ou local tamén é referente cando por exemplo se vinculan os avances da cooperativa coa mellora do pobo ou da comunidade. Funciona moito tamén unha representación primaria do que é a cooperativa: o mito da comunidade harmoniosa e sen conflitos. Nós temos que traballar pola asunción dunha realidade organizativa conflictual, con diferencias...

Manuel Xordán: Ese mito, na miña opinión, ten que ver, por unha parte, coa carencia de formación, e por outra coa falta de referentes asociativos.

Iago Santos: En parte esas poden ser as causas, pero non explican todo, porque cooperativas formadas por xente moi culta participan claramente desamitificación.

Manuel Xordán: Moitas das SS.AA.LL. configúranse como un círculo relativamente pechado, e na medida en que teñen éxito recorren masivamente á contratación do traballador eventual, polo que se desnaturalizan na práctica. Aí operan xa uns referentes moi distintos: eu que montei a empresa con estes catro ou cinco teño todo o dereito do mundo porque me lexitima a miña traectoria para que entre nós, os promotores, sexamos absolutamente igualitarios e democráticos, pero o resto non participan desacultura, non teñen os mesmos dereitos. Conviña facer propostas na liña de evitar estas desnaturalizacións.

Iago Santos: Ás veces a idea de igualdade non se expresa no seu sentido positivo, senón noutro negativo que podemos entender como non deixar que os demais non conten comigo, bloquear toda decisión que implique unha diferenciación (asumindo capacidades nos demais que non son compartidas, etc.), ou ter tan válida opinión como os demais traducido a non deixar que os demais decidan. Isto repercute no bloqueo de decisións importantes e na imposibilidade de dinamizar as potencialidades das capacidades humanas. Neste marco a asunción de novos socios é difícil porque rompe a estrutura do grupo que xa está constituído.

As persoas novas que entran nas cooperativas ou SS. AA. LL. en fases de crecemento, non só teñen unhas condicións obxectivas distintas ós socios promotores (de experiencia, de proxecto común, mesmo idade...), senón que sobre todo rompen o fantasma grupal. A segunda cuestión é que non se lle quere regalar o esforzo pasado. Tamén se xeran medos sobre como responderá esa persoa. Considérase que cobrar un salario pode resultar máis cómodo ca ser socio. En xeral, os sistemas de reclutación de traballadores nas cooperativas e SS.AA.LL. son moi difíciles, e particularmente é complicado que se aveñan a ver as vantaxes da incorporación de socios.

Manuel Rivera: Moitas veces a xente non se toma en serio a participación. Entenden que de xeito natural sabe participar nunha asemblea, sabe o que é a democracia e como se participa ben ou sabe traballar sen dificultades en calquera tipo de organización. Non sei se hai cooperativas grandes que traballen sobre como levar os procesos asemblearios, se adican estudos ou formación a estes temas, se se adican fondos a esta cuestión. Noutras comunidades a propia lei contempla a creación dun órgano para o anovamento e a preparación para o cambio, sen embargo por aquí non vexo esa preocupación.

Iago Santos: Considero que é unha liña de traballo básica, e a APES contemplouna no seu programa de formación posto en marcha no 92, aínda que o seu coñecemento máis en profundidade do tema ven de investigacións e cursos nos dous últimos anos. Hoxe nas cooperativas as diferencias sáldanse cuns custos persoais altísimos porque a xente non sabe distanciarse dos conflitos.

Manuel Rivera: Moitas veces as asembleas convócanse sen un traballo previo en comités ou mesmo sen orde do día. Existen moitos pasos e mecanismos para a boa dinámica asemblearia e hai que estudialos e aplicalos.

Iago Santos: Nas cooperativas de COREN hai un traballo sobre iso. Fórmanse grupos nas distintas parroquias ou comarcas, de vinte persoas ou menos e se lles informa e se discuten os temas da asemblea con anterioridade.

Manuel Rivera: A experiencia de COBAS é moi reveladora do abandono da preocupación e dos foros de participación. Mentres a empresa funciona ben asisten tres persoas as asembleas. Cando quebra a xente al térase moito, é cando se dan conta de que existen uns mecanismos de participación, pero non saben utilizalos como consecuencia da falta de formación e do longo proceso no que non se ten participado. A xente traballa con moi boa fe, pero non sempre con seriedade.

3. Financiamento².

Unha das cuestións suscitadas no debate sobre este tema son as dificultades para acadar financiamento alleo.

3.1. *Variabilidade do Capital Social.*

A primeira dificultade atopámola na variabilidade do Capital Social.

Ó falar de aportacións ó Capital Social na práctica nos atopamos con que perante o longo prazo de recuperación do investimento por parte dos socios (ata a súa marcha da sociedade) estas só se fan por motivos imperiosos e en última instancia.

Atopámonos coa práctica inexistencia de aportacións voluntarias ó Capital Social, e con que as novas aportacións obrigatorias se realizan en moitos dos casos con cargo ós excedentes do exercicio co que a rendibilidade dos investimentos é moi baixa fronte a outros investimentos alternativos de capitais.

En moitos dos casos empreganse estes fondos para financiar partidas do activo circulante que noutros tipos societarios son financiados por recursos a curto prazo.

Ante este problema do prazo de recuperación a solución máis axeitada polo momento son as emisións de débeda por parte da sociedade ós seus socios, contempadas como Aportacións non incorporables ó capital social.

3.2. *Problemática do garante ante terceiros.*

Estes Fondos Propios teñen como principal función servir como garante ante terceiros polas débedas sociais, xa sexa de forma exclusiva, se se prevé

2.- Por dificultades de carácter técnico, non recuperamos a grabación da discusión mantida en torno ó financiamento. Este punto foi reelaborado por Anxo Castro Rodríguez.

nos estatutos responsabilidade limitada ó Capital Aportado, ou complementaria dos bens dos socios se non se preveu. Ó menos é así na teoría. Na práctica atopámonos con que (como este Capital Social pode variar polas altas e baixas de socios, por estar ligado o Capital da Sociedade Cooperativa ós socios) os posibles acredores financeiros pídenlle ós socios en xeral ou, máis frecuentemente, ós membros do Consello Rector o aval persoal para conquistar os créditos.

Para solucionar este problema a tendencia actual pasa por equiparar-las sociedades cooperativas coas sociedades mercantís, esixíndolle ós socios unha aportación ó capital mínima para principiar a actividade.

Na miña opinión isto só soluciona o problema parcialmente, se é que soluciona algo. O razoamento pasa por:

- O feito de esixir un Capital Social Mínimo pode ser un atranco á creación de empresas cooperativas, inda que se deba recoñecer que resulta moi complexo concebir a creación de empresas sen un capital inicial.
- Coas cifras de negocio e polo tanto coas cifras de débedas nas que pode incurrir calquera empresa, por pequena que esta sexa, na actualidade un capital mínimo equiparable ó actual das sociedades limitadas (500.000 Pts.) non resolve o problema dos garantes persoais nin tampouco o de servir como garante de acredores.
- Non se elimina o problema da asociación entre capital social e permanencia dos socios na empresa.

Apuntouse a necesidade de crear Sociedades Cooperativas de Garante Recíproco para acadar recursos alleos. Esta solución unha vez estudiada polo miúdo descúbrese que se seguimos cos criterios marcados pola lexislación actual non sería válida xa que a suma de capitais variables non deixa de ser un capital variable.

Ó meu entender a solución pasa pola creación de sociedades cooperativas de Capital mixto, tal e como apunta D. Adrián Celaya Ulibarri no seu libro "Acceso das cooperativas ó Mercado de Capitais", editado polo I.N.F.E.S. e Mondragón Corporación Cooperativa.

Unha parte do Capital estaría ligada ó socio e a súa permanencia como tal, mentres que outra parte, FONDO DE CAPITAL FIXO, pertencería exclusivamente á persona xurídica que é a cooperativa e non sería repartible entre os socios, ata a liquidación da cooperativa, previo pago ós acredores. Resolvemos con isto o problema de garante ante terceiros ata a contía que nós en función da nosa actividade queiramos aportar ó devandito fondo. Este fondo poderíase dotar con aportacións efectivas ou deixando de repartir excedentes entre os socios.

A creación de seccións de crédito conxuntas parece pasar máis pola creación de cooperativas de crédito, xa que a finalidade dunha sección de crédito inda que non estea lexislada, e de feito exista a posibilidade, non debe ser a

concesión de créditos mutuos, senón a maior rendibilización dos aforros dos socios, así como axudar, sen exceder uns límites lóxicos de seguridade (ver lexislación catalana ou extremeña de seccións de crédito), ó financiamento das cooperativas. Ó mesmo tempo nas sociedades cooperativas con baixo número de socios (case tódalas de traballo asociado) a suma de aforro conxunto non soe ser significativa.

A solución podería estar en darlle a capacidade ás cooperativas de unirse sexa a través das súas asociacións ou federacións ou a través de cooperativas de segundo grao para unha vez creados os Fondos de Capital Fixo poder empregarlos de forma conxunta para acadar melloras tanto no prezo dos cartos como nas condicións exisidas para a adxudicación de créditos financeiros.

3.3. Fondos de reserva.

Na realidade o que sucede é que unha vez que os socios da cooperativa consideran acertadamente ou non que os fondos que teñen dotados son suficientes, búscase o beneficio 0 tanto para non soportar as cargas fiscais como polo carácter de irrepertibilidade dos Fondos obrigatorios.

Outra das situacións coa que nos podemos atopar e con que, ante a decisión de liquidación da sociedade, esta se pospoña durante uns anos para dar perdas durante varios exercicios xa que a lei nos permite empregar o devandito Fondo de Reserva Obrigatorio para compensar perdas do exercicio ata nun 50% das mesmas. Así nas cooperativas de traballo asociado, por exemplo, pódense pagar en concepto de dietas e desprazamentos, ata ó límite declarable, que non teñen que ser reflexadas en nómina. Nas cooperativas de consumo ou de servizo pagaremos menos polos bens ou servizos que nos presta a cooperativa, pospoñendo o pago do 50% do que deixamos de pagar ata 5 anos que é o máximo legal.

Ante esta situación poderíase estudar a idoneidade de dotar unha parte dos excedentes de forma obrigatoria para o Fondo de Capital Fixo e que unha porcentaxe deste ou outra porcentaxe menor e non compensable con perdas de exercicios posteriores se non á inversa, como sucede coas sociedades mercantís, se destinase á promoción e fomento do cooperativismo.

Entendéndose que coa creación de Fondos de Capital Fixo non sería necesario a dotación de Fondos de Reserva Obrigatorios, sería necesario soamente o Fondo de Educación e Promoción.

3.4. Actualización de aportacións e pago de interese ó capital.

Non existe unha solución única senón máis ben unha casuística que se reflicha a continuación:

Sociedade con perdas. En principio non debemos pagar interese ó capital nin actualiza-las aportacións para non incrementar en exceso o volume das

perdas existentes, a non ser que queiramos desfacernos da maior cantidade posible de Fondo de Reserva Obrigatorio para unha posterior liquidación da sociedade sen ter que manda-lo ó I.N.F.E.S. ou a unha entidade federativa.

Se temos excedentes o seu pago vai depender das necesidades de financiamento por parte da nosa empresa.

Se estamos nun punto de equilibrio e non temos previsto novos investimentos en activos fixos pagarémolos para dar un nivel menor de excedentes e tributar por un importe menor a Facenda.

Se se prevé realizar investimentos en activos fixos e temos dificultades para convencer a unha Asemblea Xeral de realizar novas aportacións obrigatorias podemos tratar de ter máis excedentes para dotar fondos de reserva e tratar de convencer ós socios de que o resto quede como aportacións obrigatorias. E máis doado deixar para a empresa algo que non chegou ó noso peto ca ter que quitar algo que xa está dentro aínda que o custo financeiro poida ser grande.

4. Marco orgánico-loxístico.

As preguntas que se presentaron como fío conductor das exposicións e da discusión conxunta foron as seguintes:

- ¿Cales son os tres elementos máis destacables dun balance sobre as entidades de intercooperación?
- ¿En que tres puntos poderían sinalarse as potencialidades da intercooperación?

Iago Santos: Un dos elementos destacables é a capacidade de propoñer un marco legislativo propio. Isto no caso das SS. AA. LL. foi claro. Tamén demostraron que desde elas podíase reestructurar e adecuar a dinámica empresarial. É moi palpable a diferenza entre as empresas que están na CONFESAL e as que non o están. As primeiras reestructuraron ou superaron a súa débeda, incrementaron a súa capacitación e están en moi boas condicións no mercado. As outras son moi pequenas, arrastran débedas, teñen maior índice de mortalidade... Esta foi a conclusión dun estudio realizado por Antxón Mendizábal. De AGACA pódese dicir o mesmo: as cooperativas que están en AGACA tiveron a capacidade de entrar en estratexias de modernización e medranza. A resolución de problemas sempre é moito máis difícil de levar en solitario e as experiencias de intercooperación dan boa fe disto.

Se teño que sinalar tres potencialidades, a primeira é a capacidade de análise da situación e de identificación dos problemas o que lle da tamén unha maior capacidade de abordalos. A segunda é o impulso das estratexias de medranza das empresas, a partir dunha axuda directa tanto na elaboración dos proxectos como na súa posta en marcha. A terceira é que posibilita estratexias

conxuntas no mercado a través do traballo conxunto, que unhas traballen para outras, etc.

En canto ás dificultades para a intercooperación, a primeira é a incerteza creada en torno a aportar uns recursos sen saber ben a cambio de que. O principio primeiro de economía política é que canto máis dou máis teño, pero isto non o sabe todo o mundo, o que supón unha primeira traba. A segunda dificultade está no entendemento mutuo, que na práctica é moi difícil. Tamén habituarse a entrar en procesos interrelacionais, o que implica asumir unha relación de negociación.

Anxo Castro: Eu creo que a intercooperación é a vía apropiada para resolver dous dos problemas que hoxe tratamos: a cultura organizativa e as finanzas. Unha asociación de cooperativas é a indicada para destinar parte dos seus coñecementos e recursos á consecución dunha cultura cooperativa axeitada nas empresas. A través da intercooperación, empresas que pola súa dimensión non poden manter cadros propios, si poden acceder a un saber técnico especializado.

Miguel Filgueira: Outra das dificultades para a intercooperación é o distanciamento que se produce co socio de base, que ó mesmo tempo non é moi receptivo ós problemas que trascenden á súa cooperativa. A entidade de intercooperación debe manter un contacto máis directo cos socios das entidades.

XORNADA SEGUNDA. Sábado 23.

1. A formación de xestión e cooperativa.

Hixinio Mougán: Existen tres niveis diferentes de formación. O primeiro é o do xestor, sexa contratado ou socio. A xente saída da Universidade habitualmente non entra como xerente de cooperativas. O perfil habitual é o de Perito Agrario con estudos moi normalíños, que non ten capacidade para xestionar ben a cooperativa, pero que conecta co equipo rector porque lle fala na linguaxe que entenden os agricultores. Son máis comunicadores ca xestores. Hai que darlle unha formación con cursiños de un ou dous días á semana durante meses, ou ofrecerlle a posibilidade de aprendizaxe con prácticas en cooperativas de segundo grao. O segundo nivel é o do Consello Rector que, fundamentalmente, ten que saber interpretar os balances. O terceiro nivel, o do socio, non é tan importante que saiba interpretar á perfección un balance como que teña un coñecemento xeral que lle permita estar informado. Iso no nivel da xestión. No nivel da participación cooperativa, o primeiro é que non se sinte esa necesidade, polo que hai que ofrecerlle esta formación con outras escusas, entre outros temas que lles parecen máis interesantes.

As condicións nas que se da a formación teñen os seus problemas. O financiamento a través de subvención pública ás veces é un absurdo pleno polos requisitos burocráticos, horarios, disciplina, e moitas veces vai contra os pro-

pios principios cooperativistas porque che esixen contratar en vez de usa-los recursos propios da cooperativa. O profesorado cualificado e con experiencia é difícil de atopar, así como moito material básico. hai unha carencia de centros de formación no sector.

Cada vez estase a facer máis "formación á carta", solicitada e financiada polas propias cooperativas. As agrarias están utilizando os seus fondos de educación. O bo diso é que a cooperativa elixe momento, tema e profesorado. Danse os elementos para conseguir obxectivos moi claros: é moi finalista. Un exemplo é montar un curso para poñer unha sección de leite na cooperativa. Nas cooperativas agrarias, nas que xeralmente son socios os homes, son as mulleres as que máis aproveitan as oportunidades de formación.

Uxía Camaño: Nas cooperativas textís a xente demanda moita formación. O que non hai son tempo nin medios. A formación máis demandada é a ligada á produción e a xente sábea aproveitar, pero os medios son precarios.

Mar: A formación cooperativa é fundamental. Son moitas as veces nas que os problemas son máis de organización ou de falta de entendemento ca de produción. Pero esta necesidade é difícil facela chegar. Por iso son moi importantes as asociacións, ademais que a través delas chega o financiamento público (con tódolos seus defectos). Na nosa experiencia a monitora desprázase ás propias cooperativas e a formación é práctica, o que garante un maior aproveitamento. Na formación cooperativa isto é máis difícil. Non pode organizarse de forma concreta. Nós practicamos unha aprendizaxe constante: informas, explicas, ensinas... no momento en que o necesitan (tanto para manexar unha máquina como para levantar acta dunha asemblea). A formación é así diaria, constante e práctica.

Baltasar: Os cursos de formación de principios cooperativistas deberíanse lle dar a tódolos socios, polo principio de igualdade. Tamén ten que estar moi formado o interventor de contas. E como a ese posto poden acceder tódolos socios, deberían formarse todos. Tamén para garantir unha participación igualitaria na toma de decisións. Se os estatutos se usan, aplicando sancións, etc., non se descoñecen. Hai que modificalos e facelos vivos. A asistencia ós cursos ten que ser unha esixencia, e pódense aproveitar para iso as temporadas baixas de produción.

Manuel Rivera: Habería que contar tamén cuns bos materiais: eu boto en falta, por exemplo, un manual no que estean os asentos contables correspondientes ó momento da fundación da cooperativa, ou para o reparto de beneficios. Creo que o futuro é a formación á carta, moi flexible, cáseque como unha titoría.

Consuelo Pidre: Cando as cooperativas empezan a constituírse habería que acceder a un curso onde aprender a escoitarse, coller confianza para expoñer cada quen os seus temas, etc.

Iago Santos: Os consellos rectores e os xerentes teñen a responsabilidade de explicar moi didácticamente e en grupos pequenos as problemáticas concretas: as contas de resultados, os problemas de organización, etc.

Anxo Castro: É importante formar as cooperativas desde a base, desde o proceso de formación e antes de que se metan no día a día do traballo. Para iso hai que recoller a experiencia das que están en marcha, tanto a positiva como a negativa. Son precisos centros onde a xente saiba que pode recorrer para montar cooperativas.

Iago Santos: Hai moitas potencialidades nas formas de aprendizaxe que non se cinguen ós cursos, por exemplo que un socio lle ensine a outro socio; que vaia alguén a formarse e despois faga partícipes ós demais. A formación sobre os balances é moi importante: hai que da-la posibilidade dunha boa discusión. Por exemplo, o consello rector debe acompañar ós balances dunha memoria onde se explique máis clariño tanto número. Tamén son moi interesantes os intercambios entre distintas experiencias.

Miguel Filgueira: Ás veces máis importante ca formación é a conciencia. A xente considéranse traballadores e empresarios segundo lles convén. Pero non hai unha responsabilidade para preocuparse, formarse. E logo ós xerentes réultanos máis cómodo porque facemos o que queremos. Hai que arengar á xente.

2. A Administración Pública ante o sector cooperativo.

Hixinio Mougán: Con respecto ó apoio da Administración, somos nós, as entidades da economía social as que temos que elaborar proxectos e estratexias, adiantarnos nas iniciativas, publicar e presentarlles propostas. Inda que non consideremos oportuna a súa política co sector, a postura de enfrontamento non hai que tomala.

Miguel Filgueira: Temos como asignatura pendente crear unha entidade de cooperativas galega, por exemplo co modelo do CEPES. A través dela consíguese un maior recoñecemento perante a Administración Pública.

Manuel Rivera: Manter contacto e colaboración con outro tipo de entidades e asociacións que non sexan empresariais, como a ONCE, por exemplo, potenciaría e arrequentaría moito ó sector, ademais de crear unha imaxe pública máis ampla e máis valoradora da economía social.

Hixinio Mougán: Estamos facendo un esforzo por organiza-lo cooperativismo. De cara ó futuro, hai que ir cara un CEPES-Galicia ou cara unha confederación de cooperativas galegas. Imos necesitalo a medida que se vaian consolidando e solidificando os movementos sectoriais que temos. Ese vai ser un punto importante: un interlocutor importante ante a Administración e unha contribución a mellora-la imaxe do cooperativismo galego.

3. Estructura productiva e financiamento.

Anxo Castro: O financiamento constitúe un punto clave. Quen quera melloras tecnolóxicas ou contratar a un técnico en organización productiva pre-

cisa financiamento. E a pequena dimensión de moitas das empresas non lle permite este financiamento. A única posibilidade é a unión de esforzos en común, e tratar de artellar, pese ás dificultades que impón a lei, un mecanismo de financiamento común para solventar eses casos puntuais. As unións, federacións e grupos sectoriais deberán artellar xeitos de financiamento que procuren solucións concretas, ás veces de pouca contía económica, pero que constitúen grandes pasos na cooperativa. Por si mesmas non poden, os bancos poñen condicións moi difíciles e a Administración Pública non é áxil. Hai que artella-los mecanismos desde o propio sector cooperativo: banco cooperativo, seccións de crédito a niveis colectivos, ou outras formas que hai que estudar. No campo da tecnoloxía pode estudiarse a posibilidade de chegar a convenios coa Universidade.

Hixinio Mougán: No tema agrario, o único pilar no que realmente se está traballando para reestructurar e avanzar no cooperativismo é a intercooperación en tódalas fases. Isto é o único que permite afrontar novas tecnoloxías, afrontar financiamento e todo o que ti queiras.

Anxo Castro: Poderíamos poñer nas nosas miras artellar a nivel cooperativo algo como as Sociedades de Garantía Recíproca ou as Sociedades de Capital Risco.

Hixinio Mougán: Iso sobre o papel é marabilloso, pero non encaixa coa práctica actual das cooperativas. Non funciona.

Miguel Filgueira: Agora mesmo non ten base, pero si temos que marcar-nos o ir construíndo as bases para algo así.

4. Intercooperación.

Hixinio Mougán: Pola miña experiencia desde que puxemos a funcionar AGACA, a convivencia revelouse como un pilar fundamental para a intercooperación. O coñecemento persoal dos distintos socios das distintas cooperativas facilita o abordar proxectos comúns.

Miguel Filgueira: Eu diferenciaría entre intercooperación sectorial e intercooperación intersectorial. Na sectorial de ensino temos unha relación de grupo humano moi forte, mesmo a nivel do Estado. Este é un nivel que me parece fundamental porque enriquece moito a tódalas cooperativas. No nivel intersectorial o fundamental é ser interlocutores ante a Administración. Nese campo estamos aquí máis febles e temos moito que traballar. Podería ser un paso básico o compartir local entre as distintas unións sectoriais. Isto permite un contacto diario, maior intercambio e a posibilidade de facer máis cousas en común: desde facer propostas comúns á Administración, ata convocatorias de prensa, etc.

Anxo Castro: Onte saíu un tema moi interesante que é o de chegar á base social das cooperativas. Que o socio de a pe saiba que os cartos que a súa cooperativa aporta a unha entidade de intercooperación son para algo e redun-

dan de novo na súa utilidade. Así é a forma de que os propios socios se interesen por preguntarlle ós seus consellos rectores sobre a marcha da unión ou da federación.

5. Conclusións.

1. Valorando que a convivencia é unha das claves para a intercooperación, propónse facer unha comida cada tres ou catro meses entre as distintas entidades asistentes.

2. Hai que afondar na intercooperación xa que é vital para orientar unha política pública apropiada e para despertar nas propias empresas unha preocupación e unha ilusión pola súa mellora, o seu crecemento e a súa capacitación profesional e relacional.

3. Precísase mellora-la imaxe do cooperativismo, coa presentación de estudos concretos que permitan superar moitos prexuízos que agora o circundan. É o caso dun estudio comparado coas empresas autoritarias sobre índices de mortandade, por exemplo.

4. O cooperativismo supón un avance na democratización social. Hai que mostrar o significado do cooperativismo como modelo para unha sociedade democrática e como forma económica que redunde na distribución social do beneficio.

5. As entidades da economía social teñen que afianzarse nos seus valores cooperativos.

6. O primeiro reto é consensuar entre as entidades un borrador para unha lei galega de cooperativas.

SUMMARY: The Federation of Cooperatives SINERXIA organized a Conference on Social Economy on the 22-23 Dec. 1995 in the offices of Agaca, in Santiago.

The conference aspired to provide a forum for members of cooperatives to meet, discuss and exchange experiences and outline objectives. The timetable was proposed by Ana Rosa Lorenzo Vila-sociologist, President of the Association for Social Economy-, and attempted to exploit the reflections on the experience of the staff of the cooperatives and on four studies undertaken -and handed over in this year 1995- by the Ministry of Labour Relations.

The FEDERACIÓN SINERXIA (rúa de San Xulián, 14. 36002. Pontevedra. Tel/fax 986-862370) is a federation of cooperatives of all kinds throughout Galicia, which includes two sectorial unions as well as individual cooperatives. This summary of the conference was drawn up by Ana Lorenzo Vila.